

A fourteenth-century Oxford Augustinian on the existence of God

An anonymous Augustinian composed at Oxford, about 1360, seven articles dealing with God. These exists in a single manuscript¹⁾, though an abridgement of the first article can be found in two other manuscripts²⁾. These manuscripts were discovered by Zenon Kaluza, who has also discovered what is known of their author³⁾.

The titles of the articles are as follows:

1. Utrum aliquid esse, fore, vel fuisse, possit Deus intelligere contingenter
2. Utrum aliquam essentiam esse simpliciter necessariam a catholico sit credendum
3. Utrum Deum non esse contradiccionem inferat manifestam
4. Utrum Deus sit perfectior infinitis
5. Utrum unica sit natura necessaria et penitus independens
6. Utrum creatura tres personas divinas videns clare contingenter fruatur eisdem, stante illa visione
7. Utrum omnipotens Pater Filium et Spiritum Sanctum eternaliter producit a se personaliter condistinctos

It seems certain, from Kaluza's text, that the writer of these articles was an Augustinian. The table of matters listing the articles indicates this. F. 116r says: *Quidam augustinensis subtilis infra scripta tractat*. And f. 117v: *Et sic finitur illa questio et dicta illius augustinensis*. Another note, indicating the contents of the whole manuscript, and referring to the seven articles above, says (f. 130v): *Item tres sisterni questionum quarundum anglicanarum tractatarum a quodam subtili augustinensi in studio Euxoniensi*. And there is written, on the same page, referring to the table of matters of these seven questions: *Item duo sisterni continentes materias tabulatas contentorum in tribus sisternis predictis predicti augustinensis*.

¹⁾ Paris, Bibliothèque Nationale, lat. 16 535, ff. 75-110, 116-117.

²⁾ Bibliothèque Nationale, lat. 16 408 (ff. 31r-34v) and 16 409 (ff. 60v-66).

³⁾ Zenon KALUZA, *Thomas de Cracovie* (Wroclaw, etc., 1978) 72.

The "Euxoniensi" should be "Oxoniensi". As for the date of the work, it is later than 1358, but probably not much later. Thomas Bradwardine is referred to as Archbishop of Canterbury, which he became in 1349⁴). And Nicholas of Aston is referred to as *Magister*, and he received his doctorate in theology at Oxford, 1358⁵).

It is not clear whether the author belonged to the Hermits of St. Augustine or the Canons of St. Augustine. It is much more likely that he belonged to the former, however, since, though both communities had numerous houses in England in the fourteenth century, the Hermits were much more involved with university teaching.

The writer is frequently called *subtilis*. And, since we do not know his name, and this description is well earned, as we shall see, we shall refer to him as Subtilis.

It is proposed here to transcribe and analyze the third of Subtilis' articles: Whether "God does not exist" implies a manifest contradiction (ff. 85v-88v). This question, answered affirmatively by Subtilis, was similarly answered by several of his older contemporaries at Oxford. I have shown elsewhere that at this time in England there was a deep and widespread scepticism concerning man's ability to know physical substances or to know causes⁶), but that many philosophers, denying or abandoning proofs for God's existence based on the existence and nature of the physical universe, thought they could prove that God existed by showing that "God does not exist" involves a contradiction⁷).

Subtilis teaches that "God does not exist" does not imply a contradiction in so many words; his claim is that a contradiction can be deduced from it (1,45)⁸).

Two arguments are given to show that "God does not exist" implies a contradiction. The first is handled briefly, the second at great length. The first is this: since God is a necessary being, a person admitting that God can not-exist has also to admit that God cannot not-exist, which involves a contradiction (11).

⁴) A. B. EMDEN, *A Biographical Register of the University of Oxford to A.D. 1500* (Oxford, 1957-59) 245.

⁵) *Ibid.*, 68.

⁶) L. A. KENNEDY, "Philosophical Scepticism in England in the Mid-Fourteenth Century", *Vivarium*, XXI (1983) 35-57.

⁷) L. A. KENNEDY, "Oxford Philosophers and the Existence of God, 1340-1350", *Recherches de Théologie ancienne et médiévale*, 52 (1985) 192-208.

⁸) These numbers in brackets, and others that follow, refer to sections of the transcription of article 3 at the end of this paper. The numbering is not in the manuscript.

The second argument will occupy us for some time. It begins with St. Augustine's teaching that truth is eternal because, if truth ceased to be, it would be true that it ceased to be, and hence truth would not cease to be. Everyone knows that God is the first, necessary, truth. So, if God did not exist, truth would cease to be; and yet, as has just been explained, it cannot cease to be. Hence a denial of God's existence leads to a contradiction (12).

The teaching of St. Augustine is reinforced by a similar argument of St. Anselm (13). But both these saints are opposed by the erroneous writer (*Falsigraphus*) who denies God's existence and teaches that all things and all truths are contingent. *Falsigraphus* is no doubt fictional, but his position must be answered. This position is that there are only contingent beings, and that therefore no contradiction follows from the non-existence of any being; that there are only contingent truths, and that they are not true in virtue of a single universal truth. If a contingent event, V, takes place, it was true that it would come about, but this was not true in virtue of an eternal, necessary, truth; it was not known by an omniscient, eternal, mind (14)⁹.

Subtilis presents an argument against *Falsigraphus*. For, once V takes place, it has a precise truth. Now, it had that truth while it was still future. Thus there is an eternal truth (15, 16).

But some of Subtilis' contemporaries (*Moderni*) deny the force of this rebuttal of *Falsigraphus* by making a distinction between the truth of a proposition and the state of affairs accounting for that truth. For example, if nothing existed it would be true that nothing existed, but it would not be true that "things are such that nothing exists" (17).

Subtilis, however, thinks that the Moderns are wrong. For "nothing exists" is an impossible proposition, and from such a proposition anything follows. Hence "things are such that nothing exists" follows from it (18). Also, the antecedent, "nothing exists", cannot be true unless the consequent, "things are such that nothing exists", is true (19).

The Moderns however would respond by holding that this consequent is not true because it is contradictory (20). But Subtilis counters that it follows validly from the antecedent. To deny this leads to a

⁹ The term *falsigraphus*, and its meaning, come from Nicholas ASTON, *Sentences*, art. 1; in J. L. BENDER, *Nicholas Aston: A Study in Oxford Thought after the Black Death* (Xerox University Microfilms: Ann Arbor, 1979) 499-502.

contradiction. And Subtilis shows that he is making the same point as St. Augustine, that, even if nothing exists, something (namely truth) exists (21).

Having shown that there would have to be an ontological basis for "nothing exists" being true, Subtilis discusses the same problem concerning a future event, V. He makes an all-important distinction between "V will be true" and "things are such that V will be true". Though one admits that the former is true, it still has no ontological status. It is nothing, and does not exist in any way (22). On the other hand, "things are such that V will be true" has an ontological status, since something must account for the future truth about V.

Now, what accounts for this must be V itself, something other than V or God, or God. It cannot be V since nothing of V exists yet (26). And it cannot be a cause other than V or God, because no such cause could be essential to V's coming to be; V could come to be even if this cause did not exist (27). The cause then must be God.

But one might argue that God cannot be the cause of V coming to be since V is contingent, and what comes from God comes about necessarily (24); and V is changeable (it comes to be and passes away), and what comes from God is immutable (25).

However, this argument will not hold up, because the necessity and immutability of God are compatible with the contingency and mutability of events. It could have been eternally true, for example, that V was to be, and, when it came to be, this was no longer true, and yet God remained the same throughout. God, then, is the ontological ground of the truth of future events (37, 40).

But how is God the ground of this truth? Is "things are such that V will be", considered ontologically, God Himself, or something God wills, or something God knows? It is not God Himself because God, considered absolutely, has no reference to a creature nor to action. Nor can it be something God wills, for V could be a future sin, and God does not will sin (38). Hence it is something God knows (39).

If one were to take the position that there is *no* cause of V coming to be, he would have to say that a contingent future truth, such as "V will be", has no present ontological status, that it does not signify *as things are* but only *as things will be*. Subtilis attributes this position to Walter Billingham (28), who must be Richard Billingham, a fellow of Merton

College, Oxford, from 1344 to 1361. He was regent Master of Arts there in 1349, and obtained his Bachelor of Theology degree¹⁰).

Like contingent future truths, negative truths can also be said not to signify as things are. If they did so, it would be on the part of the subject or the predicate. But, if we take "Socrates is not an ass" as an example, we see that this is not true because of Socrates, since it would be true even if Socrates didn't exist. For a similar reason it is not true because of any ass. Thus this proposition does not signify as things are (29).

Another example of a proposition said to signify as things are is "nothing is causing". If we assume that every cause ceases its action at the present instant, we realize that an instant ago things were different; hence we must explain the different state of affairs at this instant. If it is created, God has caused it, and the assumption is contradicted. If it is uncreated, it is God; but God cannot change from one instant to the next; hence again the assumption is contradicted. Thus "nothing is causing" signifies other than things are (30).

Arguments of this kind, Subtilis states, led Nicholas Aston to say that no true necessary proposition signifies as things are (31). Subtilis is correct in attributing this position to Nicholas. Aston was a Fellow of Queen's College, Oxford, from 1350 to 1362, becoming a Master of Arts, a Doctor of Theology (1358), and Chancellor of the University (1359-61). He died c. 1368¹¹). He was looking for the same kind of proof of God's existence as Subtilis accepted, but Aston finally came to the conclusion that it could not be used because true propositions concerning the past or the future, true negative propositions, and true necessary propositions, do not signify as things are; they are true but are not true *veritate rei*; no *res* corresponds to them¹²).

Having explained these positions that certain kinds of propositions do not signify as things are, Subtilis now opposes them. His conviction is

¹⁰) A. B. EMDEN, *op. cit.*, 188. This position is not to be found in Billingham's *Speculum Puerorum* or *De Sensu Composito et Diviso*, published in *Studi Medievali* 3^a serie, X (1969), vol. 111, 297-397.

¹¹) See n. 4. Also BENDER, *op. cit.*, 5-18.

¹²) *Sentences*, art. 1 and art. 3; in Bender, *op. cit.*, 290-291 and 384. John BURIDAN (c. 1300-c. 1360) teaches, too, that a proposition dealing with the future or the past does not signify as things are; and adds that a negative proposition does not do so either when the subject of the proposition is non-existent. See *Sophisms on Meaning and Truth*, Chap. 11, B (2) (New York, 1966) 86-87.

that every true proposition must signify as things are (32), and this applies to every true necessary proposition (33)¹³).

Subtilis comes back to his contention that there is a world of difference between the true proposition "V will be" and "things are such that V will be". The former is nothing; it does not exist in any way. But it is quite different with the latter; it has an ontological status. Thus it must be really in God's mind, since it could not exist eternally anywhere else (35). Thus God accounts for the present truth of true contingent propositions concerning the future.

Having explained that "things are such that V will be" is part of God's knowledge, Subtilis indicates that this is not true of "Socrates will read" or "Plato will run", though it is true of "Antichrist will be". He does not explain the basis of the distinction; presumably the truths about Socrates and Plato are contingent while the truth about Antichrist is necessary because God has revealed it¹⁴). Subtilis claims that "Socrates will read" does not exist in any way, but "Antichrist will come" does. Presumably, then, even if the former is in a sense eternally true, this does not necessitate positing an eternal mind; but the eternal truth of the latter does. The truths "things are such that Socrates is not an ass" or "nothing is causing" (if it were to be true) would also require the existence of an eternal mind (41).

Subtilis now deals with the contention, mentioned earlier, that "nothing is causing" signifies other than as things are. In accord with his teaching that every true proposition signifies as things are, he wants to show that this proposition also can do so. If God alone caused (by creation), and then ceased causing for an instant, "nothing is causing" would signify as things are. There would be no need to account for the change in things from the previous instant, since, Subtilis simply states without explanation, there would be no change (42, 43).

¹³) Walter BURLEIGH (1275-c. 1345) also teaches that every true proposition signifies as things are. See Jan PINBORG, "Walter Burleigh on the Meaning of Proposition", *Classica et Mediaevalia*, XXVIII (1967) 394-404.

¹⁴) This is the distinction made by Robert GROSSETESTE in his *De Scientia Dei* concerning these sentences: "Si Deus scit antichristum ... fore, antichristus ... erit. Sed antecedens est necessarium. Ergo et consequens est necessarium ... Posito per impossibile quod cursum Socratis cras futurum nunc viderem praesentem, in me statum verum et necessarium esset me vidisse cursum Socratis futurum. Et tamen cursus Socratis adhuc esset contingens". The text is in L. BAUR, "Die philosophischen Werke des Robert Grosseteste", *Beiträge zur Geschichte der Philosophie des Mittelalters*, IX (1912) 145-146. See this same point in N. KRETZMANN, tr., *William of Sherwood's Treatise on Syncategorematic Words* (Minneapolis, 1968), p. 101, n. 70.

Subtilis has now finished his second argument that "God does not exist" leads to a contradiction. He began with the argument of St. Augustine and then defended it against Falsigraphus and the Moderns. His defense was the contention that certain truths are eternally true in such a way as to require an eternal ontological foundation. These eternal truths signify "as things are". Hence they require an eternal grounding in a reality; that is, they necessitate an eternal mind.

It remains for Subtilis to answer other objections to his teaching that "God does not exist" leads to a contradiction. One objection is that, if God does not exist, nothing exists, and so no contradiction exists (2). Subtilis' answer is a simple denial of the argument (46). No doubt he thinks that the body of the article has taken care of this objection.

A second objection is that "God does not exist" is a negative proposition, that a contradiction requires an affirmative proposition also, and that an affirmative proposition cannot follow formally from a negative proposition, and that therefore "God does not exist" does not lead to a contradiction (3).

This objection has force only if "God exists" and "God does not exist" are considered to be contingent propositions, since Subtilis has shown, in his first argument in this article, that, if "God exists" is a necessary proposition, "God does not exist" leads to a contradiction. Now, some logicians contemporary with Subtilis held that "God does not exist" is a contingent proposition, in accordance with Aristotle's definition of one, since no affirmative proposition can be deduced from it to contradict it (4).

Subtilis' answer to them is that God is a necessary being and hence "God exists" and "God does not exist" are not contingent propositions, a position bolstered by the teaching of Thomas Bradwardine (5, 6). It is true that no contingent affirmative follows from a contingent negative, but from an impossible negative anything follows; thus a necessary affirmative follows from it (7). Therefore "God exists" follows from "God does not exist", and a contradiction results (8, 47).

Subtilis admits that, *de vi vocis*, "God exists" is not a necessary proposition. However, it can be shown that it means the same as "a necessary being exists", and then it is seen to be formally a necessary proposition (44).

A third objection to Subtilis' teaching is that "God does not exist" would imply a contradiction only if God differed infinitely from His non-being. But, if creatures differed only finitely from God, they would be

less than perfect, and hence not be God. But creatures differ from non-being only to the extent that they differ from the non-being of God, since they would not exist if God did not exist. Now, creatures are only finitely distant from non-being. So they are only finitely different from God's non-being. And, if God is only finitely distant from creatures, He is only finitely distant from non-being. So "God does not exist" does not imply a contradiction (9).

Subtilis' answer to this is that God is infinitely distant from non-being because He contains virtually and eminently every possible degree of perfection, and these degrees are infinite in number. And it is, besides, unthinkable that a creature be only finitely less perfect than God (48).

A final objection is that there is no distance between God and non-being because the distance would have to be created or uncreated. If created, it is infinite, and there is an infinite creature, which is impossible. If uncreated, it is God; but God cannot be between Himself and something else (10).

Subtilis simply denies that God is between Himself and non-being, without explaining further (49, 50).

Subtilis therefore has followed other English philosophers just prior to him (Thomas Bradwardine, Thomas of Buckingham, Roger of Nottingham, Nicholas Aston) in claiming that "God does not exist" involves a contradiction¹⁵).

L. A. KENNEDY C.S.B.

Center for Thomistic Studies

Houston, U.S.A.

¹⁵) See n. 7.

Following is a transcription of Ms. lat. 16,535 of the Bibliothèque Nationale, ff. 85 v-88 v.

ARTICLE THREE

85v *Utrum Deum non esse contradiccionem inferat manifestam.*

1. *Quod non, arguitur sic: Deum non esse non est; igitur Deum non esse nullam contradiccionem infert. Consequentia patet, et antecedens ex hoc quod hec est falsa: Deum non esse est. Nam sequitur:*

Deum non esse est; igitur Deus non est. Consequens falsum quia hec sunt contradictio: Deum non esse est, et Deum non esse non est. Igitur etc.

2. Secundo sic: ex Deum non esse nulla sequitur contradictio; igitur etc. Arguitur antecedens sic: ex Deum non esse sequitur quod nulla contradictio est; igitur. Illud antecedens arguitur sic: Deus non est; igitur nihil est; et, sicut nihil est, igitur nulla contradictio est. Igitur a posito sequitur Deus non est; igitur nulla contradictio est.
3. Tertio sic: ista negative "Deus non est" necessarie negativa est; igitur, ex ista, nulla affirmativa formaliter sequitur; et impossibile est contradictionem inferri sine affirmativa, eo quod contradictio est ex affirmatione et negatione sibi opposita contradictorie; igitur ex ista "Deus non est" nulla sequitur contradictio. Consequentia patet, et maior sic: nam, dato opposito maioris, sequitur quod ista "Deus non est" non est contradictoria illius "Deus est", consequens falsum.
4. Pro isto articulo et alio precedenti, dicitur quod, per 85v/86r alicos modernos logicos, quod hec "Deus non est" non est impossibilis. Persuadent sic: ex ista posita et admissa¹⁾, nullum accedit contradictorie impossibile, eo quod hec mere negativa est, et per consequens ex ea nullum sequitur impossibile; igitur per diffinitionem possibilis, primo Priorum²⁾, sequitur quod hec "Deus non est" non est impossibilis. Et ideo consequenter dicunt quod hec "Deus est" non est necessaria.
5. Contra istam responsionem arguitur sic: "Deus est" est³⁾ vera necessaria; igitur necesse est Deum esse; et illa propositio "Deus est", que per eos non est necessaria sed contingens, significat precise quod Deus est; igitur aliqua propositio contingens significat precise sicut necesse est esse, consequens absurdum secundum bonam logicam. Et, quod "Deus est" est⁴⁾ vera necessaria, superius est probatum.
6. Eodem modo arguitur quod ista propositio "Deus⁵⁾ non est", que secundum eos est possibilis, significat precise sicut possibile est esse, quod non videtur verum. Ad evidentiam illius opinionis dicitur

¹⁾ admissa / amissa *ms.*

²⁾ Aristotle, *Prior Analytics*, 1, 13; 32a 19-21.

³⁾ est *omittit ms.*

⁴⁾ est *omittit ms.*

⁵⁾ Deus *omittit ms.*

quod⁶) “Deus non est” sequitur impossibile, quia talis “Deus non est”, secundum Cantuariensem, c. 12 primi libri *De Causa Dei*⁷), est primum impossibile complexum, et suum oppositum primum verum complexum.

7. Et tunc ad argumentum (hec “Deus non est” est mere negativa; igitur ex ea nulla sequitur affirmativa, et per consequens nulla contradictio): pro isto dicitur quod prima consequentia non videtur. Nam, ex negativa simpliciter impossibili, sequitur quodlibet; et, ultra, ex negativa impossibili sequitur affirmativa necessaria. Nam ex impossibili sequitur quodlibet; ita necessarium sequitur ad quodlibet. Unde pro secunda communi consequentia (dicitur quod ex mere negativa non sequitur affirmativa) dico quod debet intelligi quod ex mere negativa contingenti non sequitur affirmativa contingens; et hoc est verum.

8. Et, sic solvendo evidentiam illius opinionis, solvitur argumentum tertium, cuius solutio alias ponenda fuisset in fine questionis.

9. Quarto, principaliter, sic: Deus solum finite repugnat non-esse; igitur “Deum non esse” non⁸) infert repugnantiam. Consequentia patet per hoc quod ideo potest quolibet creatura non esse absque contradictione quia solum finite distat a non-esse et, ex consequenti, solum finite sibi repugnat non-esse. Antecedens arguitur sic: tantum sibi precise repugnat non esse quantum distat a non-esse; igitur etc. Minor arguitur sic: tantum precise distat a non-esse quantum distat a non-esse Dei nam, ex hoc quod non esset Deus, sequitur eam non esse simpliciter; sed solum finite distat a non-esse Dei; igitur etc. Minor arguitur sic: si per solam latitudinem finitam esset aliquid minus perfectum quam Deus, illud non esset Deus; igitur solum per latitudinem finitam distat Deus a non-esse Dei.

10. Confirmatur: Deus nullo modo distat a non-esse; igitur etc. Antecedens arguitur: nam, opposito dato, quero primo an ista distancia sit creata vel increata; si increata, tunc est Deus; igitur inter Deum et non-esse esset Deus; si creata, cum illa distancia sit infinita, sequitur quod aliquod creatum esset infinitum.

11. Ad oppositum questionis, arguitur sic. Supponendo quod hoc

⁶) negandum *addit ms.*

⁷) Thomas Bradwardine, *De Causa Dei*, lib. 1, cap. 12 (London, 1618; Frankfurt, 1964) 200-202.

⁸) non *omittit ms.*

nomen "Deus" significet unum necesse esse, arguitur sic: Deus est necesse esse; igitur necesse est Deum esse; et, ultra, igitur impossibile est Deum non esse; igitur, si quis, mediante obligatione, concedat Deum non esse, concedit non esse quod impossibile est non esse. Et, ex hoc quod admittit⁹⁾ Deum non esse, contra eum sequitur quod possibile est Deum non esse; igitur simul concedere habet sic respondens quod possibile est Deum non esse et quod impossibile est Deum non esse, quod est contradictio.

12. Secundo sic: veritatem non esse contradictionem infert; et Deus est veritas prima et necessaria; igitur etc. Consequentia patet. Et antecedens per beatum Augustinum, secundo Solilo- 86r/86v quiorum¹⁰⁾, ubi probat quod impossibile est veritatem interire vel occidere. Arguitur sic: veritas occidit; igitur verum, scilicet veritatem occidis; et, per consequens, si veritas occidit, veritas est; et, si veritas occidit, veritas non est; igitur simul veritas est et veritas non est, quod est contradictio.

13. Item, Anselmus, Monologion et De Veritate¹¹⁾, arguit quod aliqua est veritas eterna que non potest desinere esse. Primo arguit ad probandam aliquam veritatem eternam sic: semper fuit verum quod aliquid erit, et semper erit verum quod aliquid fuit; igitur alicuius veritate semper sic fuit verum et erit; et, ultra, igitur alicuius veritas est eterna. Et exponit istum modum loquendi "semper fuit verum quod aliquid erit" non quia talis propositio "aliquid erit" semper fuit, sed semper fuit ita sicut ista significat. Et ita ex alia parte arguit etiam quod veritas nedum semper erit set etiam quod non potest non esse, deducens contradictionem ex hoc quod veritas non foret. Arguit sic: veritas non erit; igitur verum est quod veritas non erit; et, ultra, igitur alicuius veritate verum erit quod veritas non erit; et, per consequens, igitur, si veritas non erit, veritas erit, quod est apud eum contradictio.

14. Hic respondet falsigraphus qui teneret quod omnis natura est contingens et quod nulla est vel fuit necessaria, dicens quodlibet semper fuit ita quod V erit; multa tamen non¹²⁾ unica veritate sic semper fuerunt sed, secundum diversitatem naturarum sibi contin-

⁹⁾ quod admittit / amittit ms.

¹⁰⁾ St. Augustine, *Soliloquia*, lib. II, cap. 2.

¹¹⁾ St. Anselm, *Monologion*, cap. 9, 10; *De Veritate*, cap. 1, 10, 13.

¹²⁾ non omittit ms.

- genter succedentium, diversibus veritatibus sic fuerunt, et ita plures modi discendi¹³⁾ ita sic sit quod V erit.
15. Sed contra hoc arguitur sic, medio veri notabili: tam simplicitate et unitate ita fuit quod V erit quam simplicitate et unitate V cum et V fuerit actualiter existens; sed, cum V fuerit actualiter presens sic erit quod V semel et non pluries est, et quod unico modo sic est quod V est; igitur non diversis modis sic fuit quod V erit. Minor nota est, et maior patet sic: taliter precise fuit V futurum qualiter V erit; igitur etc. Antecedens arguitur ponendo quod V adhuc sit futurum. Tunc sic: taliter fuit precise V futurum qualiter precise V est futurum; sed V precise¹⁴⁾ est futurum qualiter V erit, cum idem sit dicere V erit futurum et V erit; igitur etc.
16. Sed forte conceditur quod V semper taliter fuit futurum qualiter V erit, sed non semper fuit taliter "quod V fuit futurum" qualiter nunc est "quod V est futurum". Contra, si alio¹⁵⁾ modo nunc est quod V est futurum quam prius fuit quod V fuit futurum, igitur alio modo V est futurum quam V fuit futurum.
17. Sed moderni aliter respondent, negando omnes tales consequentias: nihil est, igitur sic est quod nihil est; veritas interiit, igitur sic est quod veritas interiit. Negant etiam tales consequentias: V erit, igitur sic est quod V erit; V fuit, igitur sic est quod V fuit.
18. Sed contra istam responsionem arguitur pro omni parte, primo, quod illa consequentia est bona: nihil est, igitur sic est quod nihil est. Nam ex impossibili sequitur quodlibet et, sicut superius fuit ostensum, antecedens est simpliciter impossibile. Igitur etc.
19. Confirmatur: impossibile est sic esse sicut significatur per antecedens nisi sic fuerit sicut significatur per consequens; igitur etc.
20. Hic dicerent negando consequentiam ultimam. Nam secundum eos, etsi possibile 86v/87r esset quod nihil esset, non tamen possibile sic esse sicut ista "nihil est" significat. Iam hec propositio claudit repugnantiam, "sic esse quod nihil est". Unde dicerent quod oportet quod impossibile sit sic non esse sicut antecedens significat nisi ita esset sicut consequens significat, ad hoc quod consequentia illa sit bona.
21. Contra: per hoc non respondetur; nam impossibile est sic non esse

¹³⁾ discendi / discentis *ms.*

¹⁴⁾ V *addit ms.*

¹⁵⁾ alio / alico *ms.*

sicut per antecedens significatur nisi sic fuerit sicut significatur per consequens. Igitur consequentia est bona. Antecedens arguitur: nam, opposito dato, ponatur quod sic non sit sicut significatur per antecedens, cum hoc quod non sic sit sicut significetur per consequens. Tunc arguitur sic: non sic est sicut significetur per istam "nihil est", et per istam significatur precise quod nihil est; igitur sic non est quod nihil est. Et tunc arguitur sic: non sic est quod nihil est; igitur sic non est quod nihil est. Et tunc arguitur sic: non sic est quod nihil est; igitur non sic est quod non aliquid est. Et, ultra, igitur sic est quod aliquid est. Prima consequentia tenet quod illa incomplexa convertuntur, "nihil" et "non aliquid". Et, per positum, secundum intellectum istorum, "nihil est". Igitur simul est "aliquid est" et "nihil est". Et ex "aliquid est et nihil est" sequitur ista "sic est quod nihil est" tamquam ex impossibili. Igitur etc. Et taliter potest probari consequentia Augustini, secundo Soliloquiorum (veritas occidit; igitur verum veritatem occidisse)¹⁶).

22. Sed nunc cum maiori diligentia oportet recitare evidencias pro evidencia et, arguendo contra opinionem, evidencias solvere. Evidencia probatur quia negatur hec consequentia, "V erit; igitur sic est quod V erit". Et, quia conceditur hec conclusio esse possibilis ("et V erit, et tamen non sic est quod V erit"), est hec ("V fore"), sumendo prout distinguitur contra esse. Et, si "V erit" nihil est nec aliquid, et si conceditur hec propositio de V futuro, non de presenti, "sic est quod V erit", oporteret consequenter dicere quod "V fore" est "sic esse¹⁷) quod V erit", quod falsum est, nam "V fore" non est aliquid esse. Igitur "V fore" non est "sic esse quod V erit".
23. Item. Sic ponatur quod V erit, et quod nihil quod est ipsius V sit. Tunc, si conceditur hec "sic est quod V erit", arguitur sic: sic est quod V erit; aut igitur sic est a parte Dei quod V erit, aut sic est a parte ipsius V quod V erit, aut sic est a parte alterius cause quod V erit. Si primum, contra: tunc "V fore" esset aliquid a parte Dei; igitur per idem "Sortem esse lecturum" et Platonem esse cursurum" esset "V fore"; consequens falsum, quia si Sor numquam esset lecturus nec Pertrus cursurus, staret adhuc V fore, vel esse futurum.
24. Item sic. Qualitercumque a parte Dei est, necessario est. Sed, ex impossibili, "V fore" aliquid a parte Dei est. Igitur "V fore seu

¹⁶) See n. 10.

¹⁷) esse *omittit ms.*

- esse futurum" necessario est, et per consequens V necessario erit. Et per hoc argumentum posset probari quod nihil contingenter esset. Consequens falsum.
25. Item, si "V fore" esset aliququaliter a parte Dei, per idem "V esse" esset aliququaliter a parte Dei. Consequens manifeste falsum, nam "V esse" mutabiliter erit, et, qualitercumque a parte Dei est, immutabiliter est et erit. Igitur etc.
26. Si autem dicitur secundum membrum divisionis, scilicet quod a parte V sic est quod V erit, contra: nihil ipsius V est; igitur non aliququaliter a parte V est; et, ultra, igitur non sic est a parte V quod V erit; igitur etc.
27. Nec tertium membrum dari potest. Nam quelibet alia causa ita indifferens est ipsi V quod, si illa nec esset nec foret nec fuisset, adhuc staret V fore.
28. Propter talia argumenta concedit Magister Walterus¹⁸⁾ Billingham quod aliqua propositio vera significat aliter quam est. Nam, accepta tali propositione "Antichristus erit", dicit eam esse veram; sed, contra, illa significat aliququaliter qualiter non est; igitur etc. Antecedens arguit sic: illa significat quod Antichristus erit, et taliter non est "quod Antichristus erit", sicut patet per argumenta superius facta; igitur etc.
29. Consimili argumento, quod nulla propositio negativa, etiam vera, significat sicut est. Nam talis 87r/87v scilicet est¹⁹⁾ "Sor non est asinus", et ista non significat sicut est. Igitur eadem ratione nec aliqua alia significat sicut est. Antecedens arguitur quoad minorem quia maior nota est: sic non sic est sicut illa significat; igitur illa non significat sicut est. Consequentia patet, et antecedens arguitur sic: nam, opposito dato (scilicet, sic est sicut illa significat), queritur aut sic est a parte Sortis aut a parte asini. Quod non a parte Sortis, arguitur sic: si igitur non esset, non esset aliququaliter a parte Sortis; et, si Sortes non esset, staret illam esse veram "Sortes non est asinus" sicut significando precise sicut nunc significat; igitur etc. Et per consimile argumentum potest probari quod non sic est a parte asini quod Sor non est asinus.
30. Item, ponatur quod in presenti instanti desineat omnis causa per remotionem de presenti. Tunc accipio talem propositionem "nihil

¹⁸⁾ ms. Wals.

¹⁹⁾ est omittit ms.

causat". Tunc²⁰⁾ sic : hec est vera ; et hec non significat sicut est ; igitur etc. Minor sic arguitur : hec significat quod nihil causat, et non sic est ; igitur etc. Et, quod non sic est, arguitur : Nam, opposito dato, sic est quod nihil causat, et non immediate ante presens instans fuit ; consequens falsum, nam causatur esse qualiter non erat immediate ante hoc ; aut est creatum aut non creatum ; si primum detur, tunc conceditur illud quod est contra casum ; si secundum, tunc taliter esse est esse Dei, et per consequens taliter esse fuit immediate ante hoc, quod est contra datum.

31. Propter ista argumenta concedit Magister Nicolaus de Aston²¹⁾ quod nulla propositio necessaria vera significat sicut est.
32. Volo igitur conclusiones negare est eorum argumenta solvere. In primis, nego quod alicam propositio vera significat aliter quam est. Ymo, sicut alias dixi, impossibile est alicam veram²²⁾ propositionem significare aliter quam est.
33. Nego etiam quod nulla propositio necessaria significat sicut est. Teneo nam quod omnis propositio vera significat sicut est.
34. Et tunc ad argumenta, incipiendo a primo, quando ponitur quod V erit et quod nec²³⁾ V, nec aliquid sui, ipsius sit causa. Admitto²⁴⁾ causam, et omnis "V erit" vel²⁵⁾ "V fore" nihil est nec aliquialiter est, et "sic esse quod V erit" est "V fore", si sic sit quod V erit ; igitur etc. Conceditur maior, et negatur minor.
35. Unde, in declarando falisitatem istius minoris, respondebo ad proximum argumentum sequens. Arguitur igitur quod "sic esse quod V erit" non est "V fore". "Sic verum esse quod V erit" est "sic esse quod V erit". Sed "verum esse quod V erit" non est "V fore". Igitur etc. Minor arguitur sic : "verum esse quod V erit" realiter est in Deo, sed "V fore" non est realiter in Deo, eo quod "V fore" non est aliquialiter. Igitur etc. Maiorem istius argumenti ponit Augustinus, Contra Faustum, dicens diffuse quod in Deo verum esse "futurum fore" et "preteritum fuisse", et non alibi est verum esse quod

²⁰⁾ Tunc / ñ ms.

²¹⁾ Aston / Astoñ ms.

²²⁾ veram omittit ms.

²³⁾ nec omittit ms.

²⁴⁾ Admitto / amitto ms.

²⁵⁾ erit" vel / dñ ms.

- futurum erit vel quod preteritum fuit²⁶) quam in Deo²⁷). Ex quibus patet quod dicere habeo quod “sic esse quod V erit” est in Deo, quod fuit primum membrum argumenti in oppositum.
36. Sed arguitur quod necessario et immutabiliter sic est quod “V erit”, eo quod, qualitercumque a parte Dei, immutabiliter et necessario est; et tunc, per idem, de futuro quodlibet concedendum esset quod necessario sic est quod illud erit; et, per consequens, nihil contingenter esset futurum, consequens falsum.
37. Ad istud dicitur negando primam consequentiam. Nam, licet qualitercumque sit a parte Dei, necessario et immutabiliter est, et “sic esse quod V erit” sit in Deo, stat tamen quod contingenter sic scit “esse quod V erit”, non tamen propter alicam contingentiam a parte Dei possibilem, sed propter hoc quod V posset esse, una cum hoc quod, postquam sic fuerit et postea esse de- 87v/88r sierit, numquam post sui desitionem V esset futurum, ita quod successive iste due propositiones erunt verificabiles, “V erit” et “V numquam erit”, non propter contingentiam vel mutabilitatem Dei sed propter hoc quod taliter V poneretur in esse et de esse laberetur in preteritum cum negatione sue futuritionis postea.
38. Et, si queretur a me (de “sic esse quod V erit”, vel quocumque alio futuro²⁸), ex quo est in Deo) utrum “sic esse quod V erit” sit simpliciter necessarium, et absolute Deum esse, vel sic Deum velle V fore (quia hoc secundum maxime videretur quibusdam esse, quod primum duarum non potest quia nam “Deum esse” sic accepta ad creaturam non refuritur nec ad aliquod agere etc., et “sic esse in Deo quod V erit” refertur ad V, igitur etc.): secundum duarum non potest nam, si V erit unum peccatum contingenter futurum, Deus non vult V fore; igitur “sic esse quod V erit” non est Deum velle V fore. Et per idem argumentum potest ostendi quod, de nullo alio futuro, “sic esse quod illud erit” est Deum velle illud fore.
39. Unde concedo “sic esse quod V erit” nec est simpliciter nec absolute Deum esse, nec simpliciter et absolute Deum velle V fore. Relinquitur igitur quod “sic esse quod V erit” est “Deum intelligere V fore” quia, licet non omne futurum vult Deus fore, tamen omne futurum intelligit Deus fore, quod concedo.

²⁶) fuit / p¹ ms.

²⁷) St. Augustine, *Contra Faustum*, lib. XXVI, cap. 5.

²⁸) quocumque alio futuro / quocumque alium futurum ms.

40. Unde conformiter loquentes iuxta conclusiones primam et tertiam in tertio articulo recitatas concederent²⁹⁾ hanc conclusionem esse possibilem, “necesse est sic esse quod Sor peccavit, peccat, et peccabit, A peccato”, et tamen summe contingens est Sortem esse peccaturum, peccare, vel peccasse, A peccato. Probatur sic: accipio illam consequentiam “Deus intelligit Sortem esse peccaturum, peccare, vel peccasse; igitur Sor peccabit, peccavit, vel peccat, A peccato”; et, iuxta conclusionem tertiam primi articuli, antecedens est necessarium, et consequens contingens, et per consequens necessarium est Deum intelligere Sortem peccare, vel peccasse, A peccato; igitur, cum “Deum sic intelligere” sit “sic esse quod Sor peccabit, peccavit, vel peccat, A peccato”, sequitur quod necesse est sic esse (Sor sic peccavit, peccat, vel peccabit, A peccato); et tunc sequitur superius Sortem contingenter esse peccaturum, et est summe contingens Sortem peccare vel peccasse, A peccato; igitur etc. Et, si aliquis arguet contra conclusionem sic (“necesse est sic esse quod peccat etc.; igitur Sor necessario peccat, peccabit, vel peccavit, A peccato”), negarem consequentiam.
41. Concedo etiam quod, si Sor sit lecturus, et Plato cursurus, tunc “sic esse quod Antichristus sit” est “sic esse quod Sor leget et Plato curret”. Nam, cum omnino quoad primum patet sic Deum intelligere quod Antichristus erit est Deum intelligere quod Sor leget et Plato curret, et³⁰⁾ Deum sic intelligere quod Antichristus erit etc. est sic esse quod Antichristus³¹⁾ erit, ut patet ex predictis³²⁾, non tamen “Sortem esse lecturum” est “antichristum esse futurum”, quia nec “Sortem³³⁾ esse lecturum” nec “Platonem esse cursurum”³⁴⁾ aliquammodo est, sed “Antichristum esse futurum” aliquammodo est. Consequenter etiam dico quod “sic esse quod Sor non est asinus vel quod nihil causat” est Deum intelligere quod Sor non est asinus vel quod nihil causat.
42. Per hoc dicitur ad argumentum magistri alterius in hoc instanti presenti: sic est quod nihil causat et non immediate ante instans presens sic erat quid nihil causat; igitur nunc aliter est quam

²⁹⁾ concederent / concederet *ms.*

³⁰⁾ et / est *ms.*

³¹⁾ quod repetitur.

³²⁾ igitur etc. *addit ms.*

³³⁾ Sortem / Sor *ms.*

³⁴⁾ Platonem esse cursurum / Antichristum esse futurum *ms.*

immediate ante hoc fuit. Dico igitur quod de vi vocis, sumendo instans presens pro instante³⁵) corporis creati, sicut credo eum accipere, casus est impossibilis. Et negatur illa consequentia (sic est nunc quod nihil causat, et non immediate ante presens instans sic erat quod nihil causat; igitur etc.). Nam, posito quod per unam horam preteritam nihil preter Deum causet (fuissent tamen multa in eadem dispositione se habencia continue usque ad presens instans inclusive), et quod Deus creasset per totam istam horam alias³⁶) creaturas que tamen post sui mutationem non fuissent usque ad presens instans inclusive mutatae in isto casu, una cum hoc quod posset esse instans aliquod sine sui presenciali causatione, totum antecedens erit verum istius consequentie nuper facte. Et consequens falsum; nam a parte Dei non esset aliter quam immediate ante presens instans fuit; 88r/88v nec a parte creature (probat, nam sit talis creature A que³⁷) nunc esset aliter quam immediate ante presens instans erat). Et arguitur sic: A nunc aliter est aperte quam immediate ante presens instans erat; igitur aut quoad suum esse quod habuit immediate ante hoc instans aut quoad suum non-esse; non primum quia hoc est contra casum; nec secundum quia nihil aliter est quando est quam quando non fuit nam, opposito dato, sequitur quod aliquid fuit quando non fuit, quod est impossibile; etiam sequitur A immediate ante hoc presens instans non fuit, et A nunc est; igitur aliquid causat nunc, quod est contra casum.

43. Sed quia hic fuit dubitatio numquid posset instans presens presentia-liter causare, fiat argumentum de Creatore, et ibi nulla est dubitatio. Et arguatur sic: posito quod Deus per totam istam horam creasset et pro nunc nihil creet, tunc sic est quod Deus nihil creat, et immediate ante hoc sic non erat quod Deus nihil creat; igitur nunc aliter est quam immediate ante hoc instans presens erat. Negatur consequentia.

44. Hiis peractis, sciendum quod de vi vocis nulla talis consequentia valet: "ista propositio est necessaria; igitur necesse est sic esse sicut significatur per eam". Probat, sic: hec propositio non est necessaria³⁸); igitur non est ita sicut hec propositio significat; consequentia

³⁵) instante *omittit ms.*

³⁶) alias / aliam *ms.*

³⁷) que / cuius *ms.*

³⁸) necessaria *omittit ms.*

est bona; et antecedens est possibile; igitur et consequens. Et, si arguitur contra sic (hec propositio "Deus est" significat precise sicut "necesse est esse"; istius propositionis sententiam homines communiter intendunt quando inferunt tale consequens; igitur necesse est sic esse sicut hec significat): cum³⁹⁾ iste due propositiones eundem habeant⁴⁰⁾ intellectum secundum communem acceptationem hominum, una conclusio⁴¹⁾ tamen de vi vocis falsa est, et alia est vera, sicut non valet hec de vi vocis, loquendo de propositione vocali vel scripta: "hec est impossibilis; igitur impossibile est ita esse sicut ista significat". Nam arguitur sic de eadem propositione: hec significat precise quod Deus est; igitur ita est sicut ista significat; consequentia est bona; et antecedens est possibile; igitur et consequens. Intellectus tamen quem homines communiter intendunt est satis sanus, sicut patet ex predicis.

45. Hiis premissis, descendo ad solutionem questionis. Et dico quod pars affirmativa questionis de vi vocis falsa est, sicut probat primum argumentum. Potest tamen habere alium intellectum solidum, ut sit iste sensus: numquid ex responsione concedentis Deum non esse deduci poterit contradictio. Et dico quod sic ex hiis dictis solutum est primum argumentum.

46. Pro secundo argumento nego istam consequentiam: ex illa "Deus non est" vel ex responsione conceditur Deum non esse; sequitur quod nulla contradictio; igitur ex illa "Deus non est" vel ex responsione conceditur "Deum non esse" nulla sequitur contradictio.

47. Ad quartum dicitur quod infinitum⁴²⁾ infinite repugnat ad non-esse, et Deus infinite distat a non-esse, et hoc secundum sanum intellectum quem postea explicabo. De vi vocis, tamen, hec est falsa, et quelibet talis: Deus distat a non-esse. Nam simpliciter non-esse non est. Igitur Deus non distat a non-esse, et antecedens patet quia hec includit contradictionem, "non-esse est". Sanus intellectus est iste, sicut dicimus: quod gradus summus caliditatis tantum distat a non-gradu caliditatis (vel a gradu summo frigiditatis, quod idem est) quanta est latitudo caliditatis, eo quod tantam istam latitudinem virtualiter continet gradus summus. Ita sane dici potest quod Deus tantum

³⁹⁾ cum / unde *ms.*

⁴⁰⁾ habeant / habent *ms.*

⁴¹⁾ conclusio *omittit ms.*

⁴²⁾ vel *addit ms.*

distat a non-gradu entitatis quantum possibilis⁴³) est alica latitudo creaturarum in perfectione essentiali specifica, eo quod omnem talem latitudinem virtualiter et eminenter continet Deus. Et, quia infinita potest esse latitudo creaturarum in perfectione essentiali, ideo dici potest quod Deus distat a non-gradu entitatis, et a qualibet alia creatura distat Deus, infinite. Ad intellectum datum bene patet istam minorem esse inimaginabilem, scilicet quod aliquid quod non est Deus solum per finitam latitudinem esset Deo⁴⁴) minus perfectum. Dico igitur quod Deus se ipso infinite distat a non-gradu entitatis.

49. Et quando arguitur in confirmatione (igitur Deus personaliter esset inter seipsum et non-gradum entitatis) nego consequentiam.

50. Ex hiis patet responsio ad questionem et ad argumenta.

⁴³) possibilis / possibile *ms.*

⁴⁴) Deo / Deus *ms.*